

Medzinárodná asociácia sudcov – 1. študijná komisia

Recife, 17. – 21. septembra 2000

Závery

Nezávislosť individuálneho sudcu v rámci jeho vlastnej organizácie

Zhrnutie

1. Nezávislosť sudcu ako prijímateľa rozhodnutí

a) Vo väčšine, ak nie vo všetkých krajinách jestvuje hierarchia súdnych rozhodnutí, ktorá umožňuje, aby rozhodnutia sudcov bolo možné namietat' prostriedkami podávania odvolania, pokiaľ rozhodnutie nie je dané na najvyšší stupeň. Preto vzniká otázka, či sudca môže byť donútený zmeniť v budúcnosti svoje rozhodnutie o jednotlivéj veci potom, ako vyšší súd rozhodne inak.

V mnohých krajinách vo všeobecnosti sudca nie je povinný meniť neskôr svoje rozhodnutie v súvislosti s odlišným rozhodnutím na vyššom stupni. Ak však nadradený stupeň vráti rozhodnutie (napríklad kasačný súd) na nižší súd, sudca musí prevziať rozhodnutie v tejto špecifickej veci (Taiwan, Slovinsko, Fínsko, Taliansko, Holandsko, Nemecko, Portugalsko, Švajčiarsko, Česká republika, Rakúsko, Lichtenštajnsko, Litva, Grécko, Rumunsko, Švédsko). Vo Francúzsku, Belgicku a Tunise rozhodnutie kasačného súdu je záväzné len vtedy ak tento súd rozhodne druhýkrát o tom istom odvolaní. V Brazílii rozhodnutia všetkých súdov nemajú záväzný účinok pre iné súdy ani pre súdy prvého stupňa.

V iných krajinách je rozhodnutie najvyššieho súdu záväzné pre nižšie súdy, takisto ako ďalšiu jurisdikciu (Kanada, Cyprus, Estónsko, Írsko, Švédsko, USA, Nórsko, Dánsko, Island). V Izraeli sú rozhodnutia najvyššieho súdu záväzné. Rozhodnutia ďalších nadriadených súdov sú len usmerneniami. Je vhodné spomenúť, že niekedy rozhodnutia najvyššieho súdu sú záväzné, ak o tom súd rozhodne v rozšírenom orgáne (Grécko).

Ak súd Európskej únie (Luxemburg) rozhodol otázku zákona, národný sudca je viazaný týmto rozhodnutím. Má uplatňovať interpretáciu komunitárneho práva, ktorá bola vytvorená Európskym súdnym dvorom. Na druhej strane nie je povinnosťou národných súdov dodržiavať rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva a meniť svoje budúce rozhodnutia. Vnútroštátne súdy však vo všeobecnosti akceptujú rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva.

b) Berie sa nejakým spôsobom do úvahy počet koľkokrát boli rozhodnutia každého sudcu (alebo senátu) menené vyšším súdom?

Vo všeobecnosti sa počet rozhodnutí sudcu, ktoré boli vrátené vyšším súdom neberie do úvahy. V Portugalsku však súdna rada hodnotí prácu sudcov formou inšpekcií. V rámci toho inšpektor môže brať ohľad na množstvo vrátených rozhodnutí jednotlivého sudcu. Vo Francúzsku opäť v rámci

hodnotenia aktivít sudcu predseda senátu môže dať všeobecné hodnotenie o práci sudcu. Môže vydať záver, že sudca, ktorého rozhodnutia sú konštantne vracané vyšším súdom, nie je schopný vykonávať riadne svoju prax. Na Taiwane každý tribunál pripravuje štatistiku o rozhodnutiach, ktoré boli vrátené. V jednom prípade tribunál vydal hodnotenie sudcu, ktorého rozhodnutie bolo vrátené. Výsledok tohto prehľadu môže mať vplyv na povýšenie sudcu. V Slovinsku majú podobný systém.

c) Má niekto v rámci súdnej organizácie (napr. predseda súdu) právomoc ovplyvniť rozhodnutie, ktoré prijíma iný sudca?

Žiadny nadriadený orgán nemôže ovplyvniť rozhodnutie vo veci, ani predseda tribunálu. Sudcovia tribunálu sú si rovní vo svojej jurisdikcii.

Ak si vo Fínsku predseda odvolacieho súdu myslí, že rozhodnutie je bezdôvodné, môže žiadať, aby bola vec znova posúdená. Tento čas, kedy vec je posudzovaná v širšom orgáne (sudcovia, ktorí rozhodli prvýkrát, plus traja noví sudcovia vybratí voľbou a predsedajúcim predsedom súdu).

d) Organizujú sudcovia alebo súdy stretnutia alebo využívajú iné prostriedky na zabezpečenie určitého stupňa koherencie o spôsobe, akým sú rozhodované podobné veci? Ak áno, opíšte mechanizmus. Do akého rozsahu sú eventuálne usmernenia vychádzajúce z týchto mechanizmov pre sudcov individuálne záväzné?

Vo všeobecnosti nejestvujú formálne mechanizmy tohto druhu. Avšak v niektorých krajinách sa konajú stretnutia civilných predsedov v prípadoch kde sú rozdiely v jurisdikcii medzi dvomi alebo viacerými divíziami tribunálu v špecifických veciach (Francúzsko, Švajčiarsko).

V žiadnej krajine nie sú sudcovia viazaní výsledkami takýchto dojednaní. Majú viac charakter odporúčaní.

e) Má súdna organizácia možnosť intervenovať, ak sudca vydá zjavne nezákonné alebo nezrozumiteľné rozhodnutia?

V niektorých krajinách je to otázkou pre disciplinárny orgán. Okrem otázky individuálne zodpovedného sudcu, rozhodnutie, ktoré je zjavne nezákonné, bude vrátené odvolacím súdom (vo všetkých krajinách).

f) Jestvuje nejaká forma kontroly kvality rozhodnutí každého sudcu v rámci súdnej organizácie?

S vylúčením možnosti odvolania rozhodnutia sudcu sa nehodnotia, pretože by to mohlo ohroziť princíp súdnej nezávislosti.

V rámci hodnotenia schopností sudcu (povýšenie) v niektorých krajinách kompetentné orgány berú do úvahy rozhodnutia sudcu.

Vo Švédsku je tzv. „ombudsman pre súdnictvo“. Každý občan má právo požadovať preskúmanie špecifickej veci. Avšak práva ombudsmána neprináša vrátenie rozhodnutia ale môže mať pre sudcu dôsledky týkajúce sa spoľahlivosti a disciplíny.

2. Riadenie práce sudcu

Na jednej strane sudca je pri rozhodovaní nezávislý. Táto nezávislosť je podmienkou pre nestrannosť rozhodnutia. Na druhej strane je časťou profesionálnej organizácie verejnej služby, ktorá má byť riadená. Z tohto hľadiska pozícia individuálneho sudcu nie je v zásade odlišná od pozícii iného člena inej verejnej služby. To umožňuje povedať, že:

- čo sa týka procesu rozhodovania sudcu sú všetky intervencie riadenia vylúčené,
- pre všetky ostatné aspekty svojej práce sudca nie je nezávislým subjektom v rámci svojej súdnej organizácie, naopak je časťou hierarchickej štruktúry a ako taký podriadený autorite a dohľadu manažmentu súdu.

a) Je táto myšlienka kompatibilná s vašou vlastnou súdnou organizáciou?

Túto myšlienku zdieľajú rôzne krajiny. Predstavitelia súdov zodpovední za správu súdov berú do úvahy administratívnu prácu a musia dodržiavať princíp hierarchickej subordinácie, ak sa týka otázky súdnej správy (Francúzsko, Nemecko, Slovinsko, Česká republika).

V iných krajinách, osobitne v krajinách s tradíciou case law, sa odlišuje medzi tzv. štátnymi úradníkmi a sudcami. Tým dochádza k napätiu medzi administrátormi súdu, ktorí sú zodpovední exekutíve a sudcami, ktorí sú nezávislí a tvoria osobitné odvetvie vlády (Kanada, Írsko, Cyprus). V Írsku sudcovia nie sú nijako začlenení do hierarchickej štruktúry. Vo Švédsku je národná správa súdov, ktorá je zodpovedná za rozpočet súdov.

Avšak musíme zdôrazniť, že poznámka o „rozlišovaní“ súdneho štatútu sudca ako „štátny úradník“ v oblasti súdnej správy na jednej strane a ako „verejný úradník“ (nezávislý) v oblasti jurisdikcie na druhej strane je ostro kritizovaný pretože súdnictvo je jednou z troch mocí v štáte. Vo Francúzsku je tendencia, ktorá chce odstrániť sudcu od administratívnej práce v prospech štátnych úradníkov (fonctionnaires“). V Rakúsku, kde kompetenciu súdnej správy má tzv. (súdny) „divisions of personnel“ („Personalsenat“) sudcovia sa sťažujú na skutočnosť, že najdôležitejšie prvky súdnej správy, rozpočet, personálne záležitosti, vybavenie nespádajú do kompetencie nezávislých súdnych divízií. V Českej republike sudcovia nesúhlasia s predstavou sudcu ako štátneho úradníka, považujú to za nebezpečný pozostatok komunistickej éry. Sudca je časťou tretej moci. Preto vzniká požiadavka, aby súdna správa spadala do kompetencie len sudcov. V niektorých krajinách sa predpokladá, že túto požiadavku spĺňa súdna rada.

b) Kto rozhoduje o organizácii súdov a aktivitách sudcu?

V mnohých krajinách organizáciu práce súdov robia súdy samotné. Je to buď predseda alebo plenárne zhromaždenie súdu alebo osobitný súdny orgán. Ak to vykonáva, je na individuálnom sudcovi riešiť progres konania. V niektorých krajinách sú súdne organizácie stanovené zákonom (niekedy aj datujú konania).

V Českej republike je to minister spravodlivosti, ktorý niekedy prostredníctvom predsedov súdov usmerňuje správu tribunálov, čo je kritizované asociáciami sudcov.

c) Umožňuje hierarchická štruktúra súdnej organizácie kontrolovať kvalitu práce sudcu v aspektoch, ktoré nesúvisia s jeho nezávislosťou?

V niektorých krajinách nie je sudca nijako podriadený kontrole kvality v súvislosti s jeho rozhodnutiami (Švajčiarsko, Nemecko, Fínsko).

V iných krajinách predsedovia súdov alebo osobitné súdne orgány hodnotia kvalitu rozhodnutí sudcov. V niektorých krajinách môže minister spravodlivosti iniciovať hodnotenie (v rámci disciplinárneho konania).

d) Je pracovná náplň sudcu vopred stanovená?

V niektorých krajinách nie je vopred určené množstvo práce. V iných krajinách jestvujú kvóty. V Nemecku krajinskí ministri spravodlivosti stanovili priemerné kvóty na riešenie vecí, avšak ak sudca nevyrieši všetky veci, nie sú z toho žiadne dôsledky. V Slovinsku je to súdna rada, ktorá stanovuje kvóty. Na Taiwane to spadá do kompetencie Súdneho Yüan. V Českej republike ministerstvo spravodlivosti stanovuje kvóty, ktoré majú však odporúčací charakter (usmernenie).

e) Ak nie je vopred stanovené, je kvantita práce vykonanej sudcom následne kontrolovaná?

Niekedy množstvo práce vykonanej sudcom nie je kontrolované alebo kontrolované len sudcami samotnými. V mnohých prípadoch je to predseda súdu, ktorý sa stará o dobrý výkon súdu. Niekedy je to iný súdny alebo administratívny orgán (Švédsko), niekedy mimosúdny orgán (minister spravodlivosti a súdna rada v Taliansku a Rumunsku).

Závery

1. Súdna nezávislosť je nezávislosť od akéhokoľvek vonkajšieho vplyvu na rozhodnutia sudcov v súdnych záležitostiach zabezpečujúca občanom nestranný proces na základe zákona. To znamená, že sudca musí byť chránený voči tlakom a iným vplyvom exekutívnej a legislatívnej moci štátu, ako aj zo strany médií, podnikov, populárnych názorov, atď. Ale takisto to implikuje záruky voči vplyvu zo súdnictva samotného.
2. Rozsah, v akom sú súdy prvého stupňa viazané riadiť sa rozhodnutiami vyššieho stupňa, je v jednotlivých krajinách odlišný. Je to funkcia tradície a vývoja odlišných právnych systémov a nepovažuje sa to za ovplyvňovanie nezávislosti sudcu.

3. Riadna správa súdneho systému musí vytvárať a zabezpečovať podmienky potrebné pre súdnu nezávislosť. To zahŕňa primerané odmeňovanie a zabezpečenie úradu. Avšak sudca a súdnictvo ako celok, majú povinnosť zabezpečiť účinné riešenie pracovnej náplne a riadenie zdrojov. Oblasťami, ktoré by mohli kompromitovať nezávislosť sudcu je nadmerná pracovná náplň, nedostatočné zdroje na plnenie povinností sudcu, arbitrážne stanovovanie kvót a pridelovanie vecí, postupy a kritériá na povyšovanie. Ak sa práca sudcu hodnotí, musí sa to vykonávať spôsobom, ktorý neznižuje jeho nezávislosť. Napríklad môže byť nebezpečné hodnotiť prácu sudcu odvolaním sa na percento rozhodnutí, ktoré boli pri odvolaní vrátené.
4. Pre súdnu nezávislosť je dôležité, aby rozhodnutia sudcu mohli byť menené len súdnictvom samotným predovšetkým odvolaním. Administratívne opatrenia kontroly kvality, buď zvonku alebo zvnútra súdnictva, nesmú znamenať odvolanie alebo vyvolať taký dojem. Inak by spôsob mohol ovplyvniť súdnictvo.
5. V súvislosti so vzťahom medzi sudcami na jednej strane a predsedami súdov, súdnou radou, ak jestvuje a ministerstvom spravodlivosti na strane druhej, je podstatné, aby taký vzťah bol riadne štrukturovaný a regulovaný, aby zabezpečoval, že nezávislosť individuálneho sudcu nebola ovplyvnená. V tomto kontexte je potrebné zdôrazniť, že predsedovia súdov musia byť sudcovia a správa súdnictva by sa mala vždy uskutočňovať súdnictvom samotným alebo nezávislým orgánom s podstatným zastúpením súdnictva, aspoň kde nie je iná zavedená tradícia riešenia, že administratíva funguje účinne a bez ovplyvnenia súdnej funkcie.